

Republika Hrvatska u procesu globalizacije

Geografske osnove globalizacije
Predavanje 12

Izv. prof. dr. sc. Jelena Lončar

ISHODI UČENJA

- Utvrditi i shvatiti globalnu poziciju Hrvatske kroz odabrane pokazatelje kao što su globalni indeks konkurentnosti i direktna strana ulaganja.
- Analizirati ekonomske čimbenike odn. obilježja hrvatske ekonomije u okviru globalnih trendova.
- Objasniti položaj Hrvatske u okviru međunarodnih migracija.

Uvod

- Globalizacijski proces značajno je utjecao na sve aspekte života u Hrvatskoj.
- Hrvatska - država s malim utjecajem na globalnoj razini.
- Ugl. se uspoređuje s drugim državama približno jednake veličine te slične povijesne i ekonomske prošlosti.
- Veći globalni utjecaj na Hrvatsku nakon ulaska u međunarodne organizacije i EU.

Tab. 1. Međunarodna razmjena Hrvatske s odabranim državama, 2022. i 2023. g., u mil. eur.

	Izvoz			Uvoz		
	I. – VIII. 2022.	I. – VIII. 2023.	indeksi	I. – VIII. 2022.	I. – VIII. 2023.	indeksi
			I. – VIII. 2023.			I. – VIII. 2023.
			I. – VIII. 2022.			I. – VIII. 2022.
Ukupno	15 183 175	15 002 872	98,8	27 307 961	26 468 524	96,9
Države članice EU-a	10 495 993	10 204 810	97,2	19 242 257	19 938 287	103,6
Austrija	845 717	834 624	98,7	1 440 107	1 470 496	102,1
Belgija	146 166	163 847	112,1	445 376	473 035	106,2
Bugarska	88 680	108 034	121,8	295 722	227 453	76,9
Cipar	46 117	24 419	53,0	8 260	9 811	118,8
Češka	227 878	259 925	114,1	516 959	591 827	114,5
Danska	81 850	94 405	115,3	141 051	163 769	116,1
Estonija	11 856	16 641	140,4	11 231	12 037	107,2
Finska	31 811	25 827	81,2	41 363	44 701	108,1
Francuska	374 118	384 504	102,8	602 586	707 151	117,4
Grčka	98 560	92 085	93,4	239 723	187 742	78,3
Irska	43 760	34 987	80,0	70 009	64 947	92,8
Italija	1 926 645	1 815 643	94,2	3 593 553	3 793 737	105,6
Letonija	16 603	12 872	77,5	12 770	11 810	92,5
Litva	50 547	52 752	104,4	52 138	43 887	84,2
Luksemburg	12 029	7 312	60,8	10 626	9 381	88,3
Mađarska	1 511 547	1 042 493	69,0	2 069 112	1 672 898	80,9
Malta	32 980	251 003	761,1	11 842	22 060	186,3
Nizozemska	196 691	242 202	123,1	904 517	1 003 195	110,9
Njemačka	1 819 527	1 859 108	102,2	3 353 477	3 712 960	110,7
Poljska	325 158	370 544	114,0	930 799	1 018 310	109,4
Portugal	52 545	52 769	100,4	38 421	37 746	98,2
Rumunjska	229 767	229 257	99,8	299 388	331 447	110,7
Sjeverna Irska	2 086	2 051	98,4	4 679	6 082	130,0
Slovačka	153 229	180 893	118,1	551 128	502 830	91,2
Slovenija	1 757 980	1 670 903	95,0	2 954 103	3 021 863	102,3

- Kao posljedica **pristupanja Hrvatske EU**, već se u 2014. godini bilježe visoke stope rasta robnog izvoza.
- Takav rast omogućen je ukidanjem svih prepreka slobodnoj trgovini s drugim članicama EU.
- Dijelom se temeljio i na izvozu roba inozemnog podrijetla, odnosno povećanoj trgovini.
- Države **članice EU najvažnije su tržište** za hrvatske izvozne proizvode.

Kretanje trendova BDP-a od početka 21. st.

- Kao i ostatak svijeta RH osjetila je posljedice svjetske financijske krize koja je nastupila 2008. g.
- Pad BDP-a traje od 2008. g.
- U trendu kretanja BDP-a neki pozitivni ekonomski trendovi bilježe se u RH već u 2014. godini.
- Pravi oporavak ekonomije u cjelini, pa i BDP-a slijedio je tek u 2015. g.

Sl. 1. Kretanje BDP-a u Hrvatskoj, 2001. - 2017.

RIZIK OD SIROMAŠTVA U RH

- *Stopa rizika od siromaštva* **osnovni je pokazatelj siromaštva**, a pokazuje postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva.
- Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba zaista siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva.
- **Stopa rizika od siromaštva u 2021. iznosila je 19,2%.**
- Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2021. godini izračunani su iz podataka prikupljenih Anketom o dohotku stanovništva (ADS).

RIZIK OD SIROMAŠTVA U RH

- Velike su unutar regionalne razlike u razvijenosti Hrvatske.
- Na razini dviju regija (kontinentalne i jadranske) očita je veća ugroženost od rizika siromaštva u kontinentalnoj Hrvatskoj.
 - Stopa rizika od siromaštva za **Panonsku Hrvatsku iznosi 27,0%**, a za **Jadransku Hrvatsku 18,1%**.
 - Za Grad Zagreb iznosi 11,6%, a za Sjevernu Hrvatsku 18,5%.
 - Pokazatelj Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti za Panonsku Hrvatsku iznosi 28,6%, za Jadransku Hrvatsku 19,9% (u 2020. godini 24,0%), za Grad Zagreb 13,3%, a za Sjevernu Hrvatsku 19,8%.
 - Izvor: www.dzs.hr

Prosječne mjesečne neto plaće u RH 2023., kao mogući pokazatelj bogatstva/siromaštva

- **Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća** po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za srpanj 2023. iznosila je 1 141 euro.
- Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome **u pravnim osobama** Republike Hrvatske za srpanj 2023. iznosila je 1 580 eura.
- Najviša prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama za srpanj 2023. bila je u djelatnosti **Zračni prijevoz**, u iznosu od 2 836 eura, a najniža u djelatnosti **Proizvodnja odjeće**, u iznosu od 983 eura.

- Hrvatskoj je tijekom svih proteklih godina nedostajao model ekonomskog rasta koji bi omogućio dinamičan i dugoročan rast BDP-a.
- Pojedina razdoblja obilježena dinamičnijim rastom ponajprije su omogućena:
 1. Prethodnom niskom razinom gospodarske aktivnosti,
 2. Dugoročno neodrživim čimbenicima rasta tj. znatnim rastom unutarnjeg i vanjskog duga,
 3. Povoljnim okolnostima u globalnom okruženju.

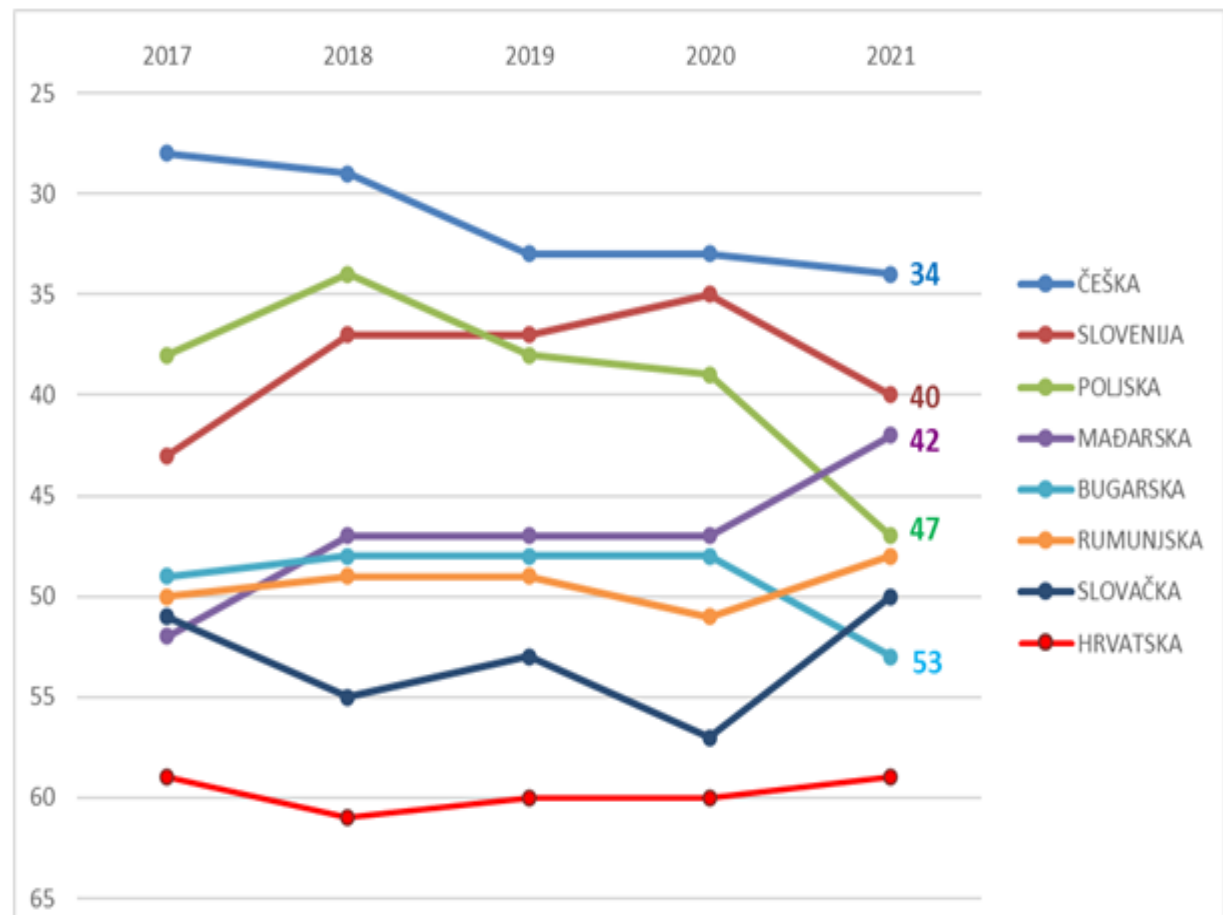
Hrvatska – koliko smo konkurentni u globaliziranom svijetu?

- Izvješća o konkurentnosti najjednostavniji su način mjerenja konkurentnosti i uspoređivanja promatrane zemlje s ostatkom svijeta.
- Predstavljaju **koristan izvor usporednih informacija** o globalnim prednostima i nedostacima pojedinih zemalja i to sukladno izmjerenim faktorima koji imaju utjecaj na konkurentnost gospodarstva.

USPOREDBA HRVATSKE S DRUGIM EUROPSKIM DRŽAVAMA U SUSJEDSTVU 2021.

Rang na ljestvici konkurentnosti Hrvatske i usporednih zemalja prema IMD-u

- **Institut za razvoj poslovnog upravljanja (IMD)** iz Lausanne, čiji je partner-institut Nacionalno vijeće za konkurentnost, objavio je rezultate '**Godišnjaka svjetske konkurentnosti**'.
- **Hrvatska** se u ovogodišnjem izvješću nalazi na **59. mjestu od ukupno 64 svjetske ekonomije**.
- Tijekom posljednjih pet godina (2017.-2021.) pozicija Hrvatske na globalnoj ljestvici konkurentnosti kreće se između 59. i 61. mjesta.
- -> to znači da zapravo stagniramo.

Sl. 2. Konkurentnost RH u usporedbi s odabranim državama Srednje Europe, 2017. - 2021.

Izvor: <https://lidermedia.hr/poslovna-scena/hrvatska/godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2021-hrvatska-na-petom-mjestu-ali-odozad-137300>

Sl. 3. Najkonkurentnije države u svijetu i promjena njihova statusa, od 2019. - 2023. g.

Izvor:
<https://www.visualcapitalist.com/cp/competitive-countries-rankings/>

- **Detaljniji uvid pozicije Hrvatske** na razini **20 indeksa konkurentnosti** ukazuje na dobre pozicije u području:
 - međunarodne trgovine (29.),
 - razine cijena (33.),
 - zdravlja i okoliša (38.) te
 - obrazovanja (44.).
- **Velikih problema i potencijala** za promjenu Hrvatska ima u čak 7 od 20 indeksa, pri čemu smo na samom začelju u području
 - prakse upravljanja (64.),
 - tržišta rada (64.),
 - stavova i vrijednosti (63.),
 - zakonodavstva u poslovanju (61.),
 - osnovne infrastrukture (60.),
 - stranih investicija (59.) te
 - financija (59.).

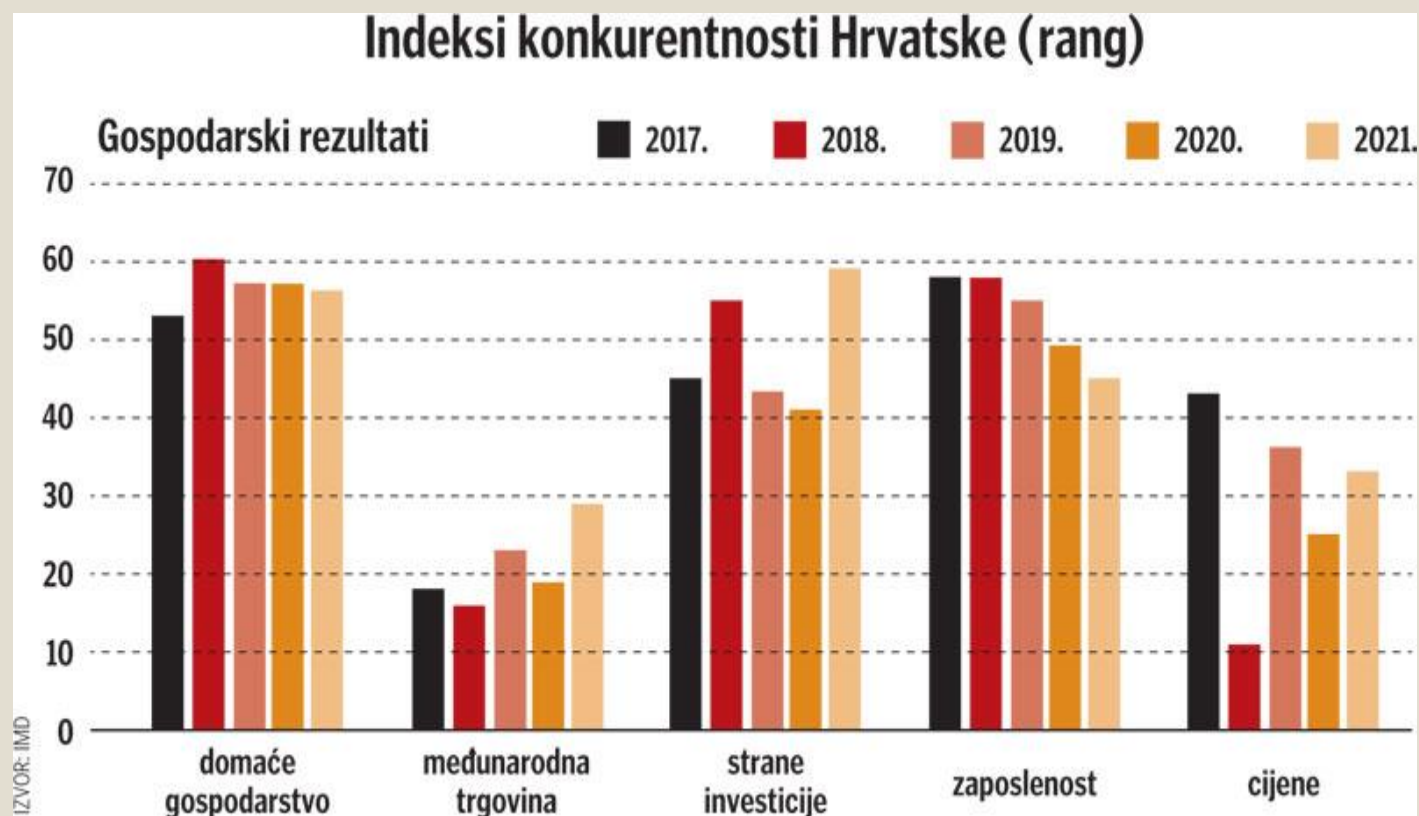

◦ **Najpovoljniji indikatori**, po mišljenju **gospodarstvenika**, su sljedeći:

- kvalificirana radna snaga,
- pouzdana infrastruktura,
- visoka razina obrazovanja,
- pristup financiranju,
- troškovna konkurentnost.

◦ **Najlošije su ocjenjeni:**

- učinkovito pravno okruženje,
- sposobnost vlade,
- konkurentan porezni sustav,
- kvaliteta korporativnog upravljanja te
- stabilnost i predvidljivost politika.

<https://www.poslovi.hr/hrvatska/konkurentnost-ostaje-rak-rana-hrvatska-najlosija-u-europi-4292786>

Indeks globalne konkurentnosti 4.0

Indeks globalne konkurentnosti 4.0

12 stupova konkurentnosti

Poslovno okruženje

- 1 Institucije
- 2 Infrastruktura
- 3 Primjena ICT-a
- 4 Makroekonomska stabilnost

Ljudski resursi

- 5 Zdravlje
- 6 Obrazovanje i vještine

Tržišta

- 7 Tržište proizvoda
- 8 Tržište rada
- 9 Financijski sustav
- 10 Veličina tržišta

Inovacijski ekosistem

- 11 Poslovna dinamika
- 12 Kapacitet za inovacije

7

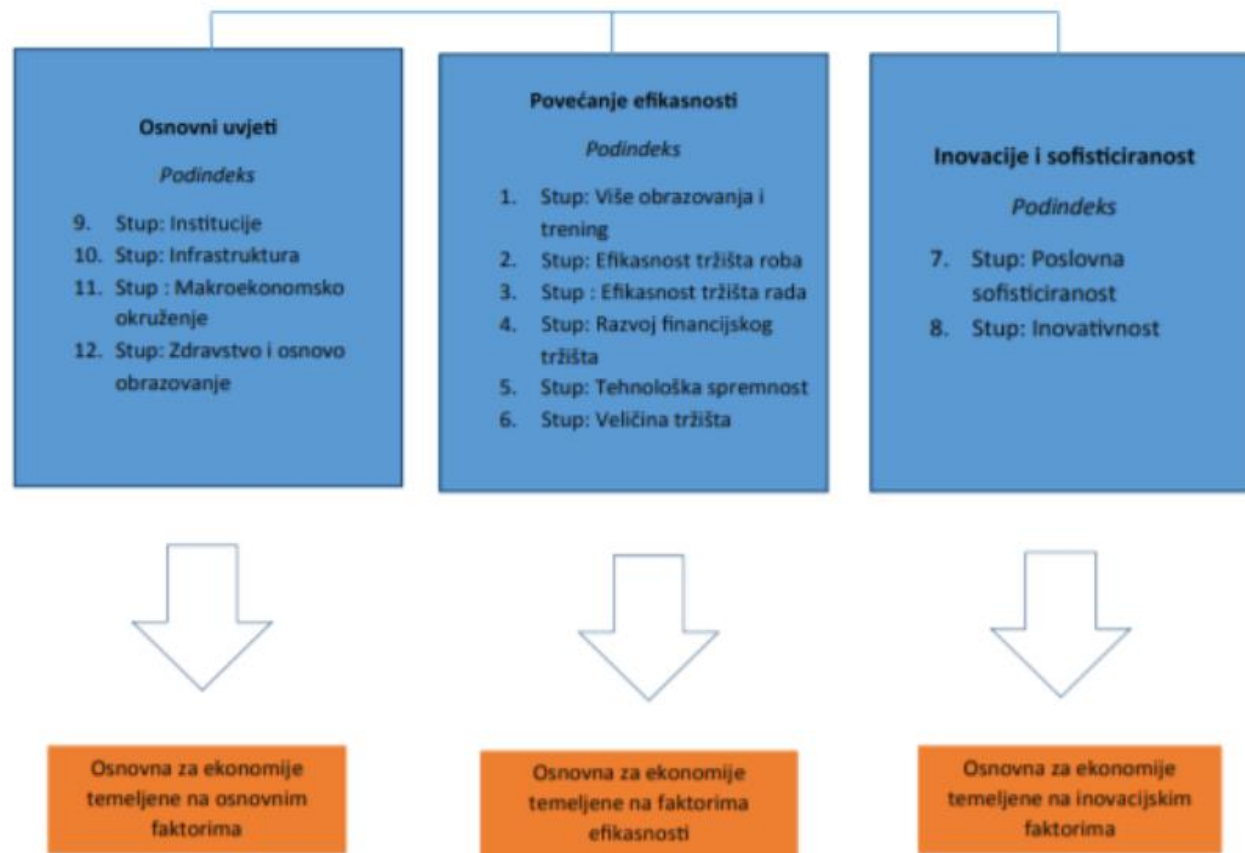
- Ovdje se stavlja naglasak na **4. industrijsku revoluciju i inovacije** koji promiču nove poslovne modele i ubrzavaju rast.
- Industrijska revolucija obuhvaća i odražava promjene koje su nastale pod utjecajem naprednih računalnih i komunikacijskih tehnologija i stvorile **skok u razvitku nove industrijske paradigme**.

Sl. 4. 12 stupova konkurentnosti

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

- Da bi prosperirala, gospodarstva moraju biti:
- otvorena novim idejama,
- efikasna u prihvaćanju promjena,
- odlučna graditi inovacijski ekosistem gdje su inovacije prisutne na svim razinama te
- ulagati u svoje zaposlenike.

- Indeks identificira prednosti i nedostatke svake pojedine ekonomije te pomaže odrediti bitna područja za poboljšanja i pratiti napredak.
- Indeks globalne konkurentnosti kvantificira i određuje razinu konkurentnosti neke države.

Izvor: <http://www.aik-invest.hr/wp-content/uploads/2018/01/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (17.07.2018.)

Metodologija kalkulacije indeksa globalne konkurentnosti temelji se na **12 faktora konkurentnosti** koji uključuju:

- institucije,
- infrastrukturu,
- makroekonomsko okruženje, zdravlje i osnovno obrazovanje,
- visoko obrazovanje i trening,
- efikasnost tržišta rada,
- efikasnost tržišta roba,
- tehnološku spremnost, financijsko tržište,
- veličinu tržišta,
- poslovnu sofisticiranost i inovativnost.

Sl. 5. Indeks globalne konkurentnosti

Izvor: Vurnek, D., Hodak, Z., Bengez, A., 2019: Konkurentnost gospodarstva RH, *Obrazovanje za poduzetništvo*, 9 (1).

KONKURENTNOST RH U TURIZMU

- *RH je pozitivno ocijenjena (od 141 pozicije):*
- U stupovima infrastrukture turističkih usluga (6. pozicija),
- Zdravlja i higijene (18. pozicija),
- Međunarodne otvorenosti (19. pozicija) te
- Zaštite i sigurnosti (28. pozicija).

Najbolje ocijenjeni dijelovi turizma

Izrazito povoljna ocjena naše turističke infrastrukture posljedica je:

- Velikog broja hotelskih kreveta u odnosu na broj stanovnika,
 - Prisutnosti *rent-a-car* kompanija,
 - Razvijenosti mreže bankomata i
 - Prihvaćanja kreditnih kartica.
-
- Pozitivna ocjena u Međunarodnoj otvorenosti posljedica je velikog broja regionalnih trgovinskih sporazuma.
 - Također dobroj poziciji Hrvatske pridonosi mobilni širokopojasni Internet i raširenost mobilnih mreža.

Najlošije ocijenjeni dijelovi turizma

- Od navedenih 14 stupova najlošije je ocijenjen stup:
 - Poslovnog okruženja (125. pozicija),
 - Cjenovna konkurentnost (101. pozicija) i
 - Prioritetnost sektora turizma i putovanja (74. pozicija).

To je odraz loših pozicija koje se odnose na utjecaj poreza na poticaje za rad (139.), utjecaj poreza na poticaje za ulaganje (139.), utjecaj propisa na izravna strana ulaganja (137.), efikasnost regulatornog okvira u pobijanju propisa (135.) i rješavanju sporova (132.) te troškovi građevinskih dozvola (132.).

Obrazovanje zaposlenika (128.) te praksa zapošljavanja i otpuštanja (126.) predstavljaju područja koja treba poboljšati.

EKONOMSKE SLOBODE KAO OSNOVA GLOBALNOG NATJECANJA

- Viši stupanj ekonomskih sloboda preduvjet je za brži gospodarski rast i razvitak.
- Pojam ekonomskih sloboda - usko povezan s idealnim konceptom tržišnoga gospodarstva.
- Pri tomu idealna ekonomska sloboda jamči svima iste uvjete neograničenog i ravnopravnog sudjelovanja u tržišnoj utakmici.
- Dva se agregatna pokazatelja ekonomskih sloboda ističu velikim obuhvatom, kako po broju komponenti, tako i po broju zemalja i nizu godina za koje su javno dostupni:
 1. **indeks ekonomskih sloboda zaklade Heritage** (*Index of Economic Freedom, Heritage Foundation*).
 2. **indeks ekonomskih sloboda u svijetu prema Gwartneyu i Lawsonu** (*Index of Economic Freedom of the World, EFW*) koji objavljuje kanadski *The Fraser Institute*.

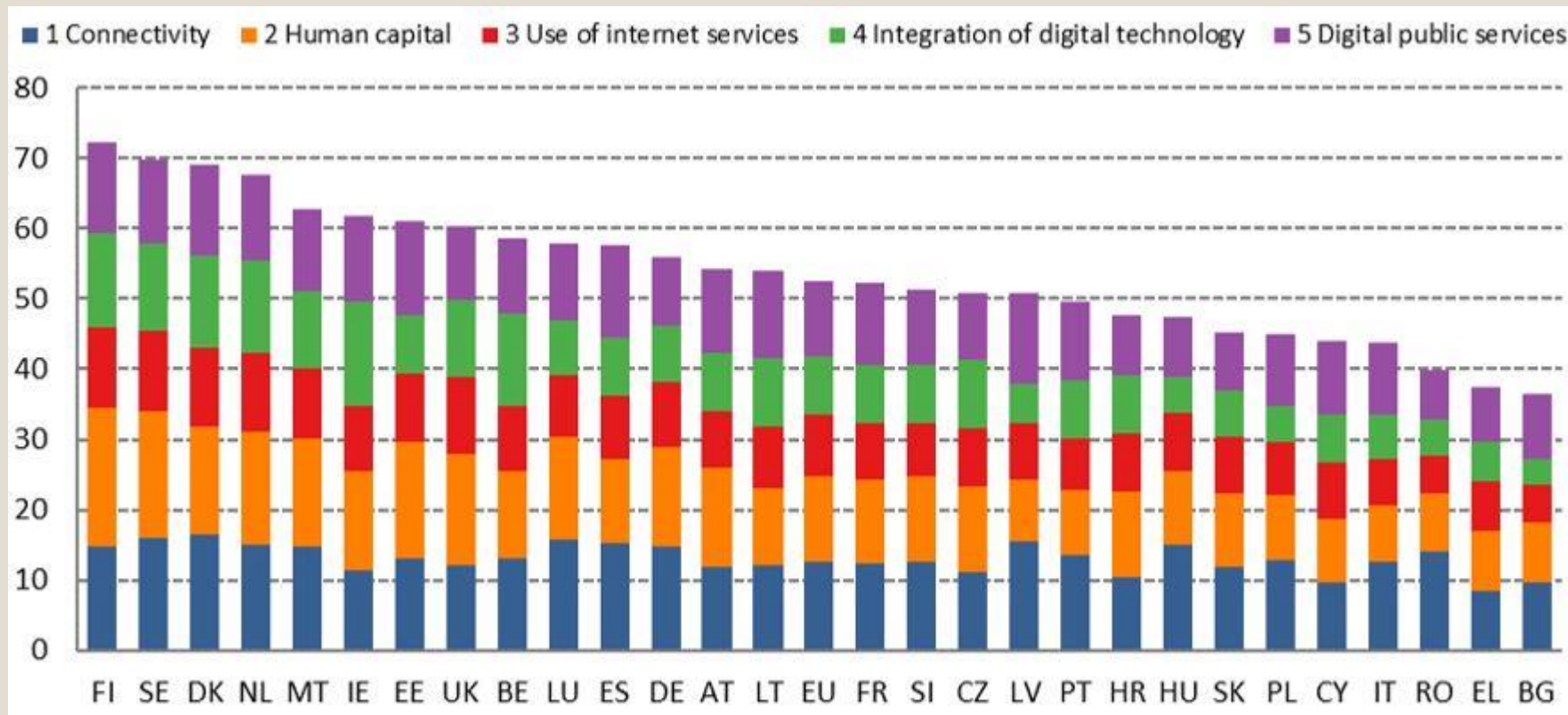
Indeks ekonomskih sloboda zaklade *Heritage*

- Više se oslanja na pokazatelje regulative po 10 područja ekonomskih sloboda:
 - Sloboda poslovanja,
 - Sloboda trgovine,
 - Fiskalna sloboda,
 - Sloboda utjecaja od države,
 - Monetarna sloboda,
 - Sloboda ulaganja,
 - Financijska sloboda,
 - Radna sloboda,
 - Vlasnička prava,
 - Sloboda od korupcije.

Indeks ekonomskih sloboda *Economic Freedom of the World*

- Razrađeni su i obuhvaća niz komponenti iz pet područja ekonomskih sloboda
- -> ocjene komponenti dobivene su na osnovi više od 40 pokazatelja.
- To su npr:
- Veličina sektora države,
- Pravna struktura i zaštita prava vlasništva,
- Pristup „zdravom” kapitalu,
- Sloboda međunarodne trgovine,
- Regulativa koja se odnosi na rad, kredite i poslovanje.

- Digitalna ekonomija i društveni indeks uključuju: povezanost, ljudski kapital, korištenje interneta, integraciju digitalne tehnologije te digitalne javne usluge.
- RH se prema tim indikatorima nalazi pri dnu EU.

Sl. 6. EU države s obzirom na digitalnu ekonomiju i društveni indeks, 2020.

Izvor: Europska komisija, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_1022

Izravna strana ulaganja

- Izravne strana ulaganja (engl. *Foreign Direct Investment – FDI*) - obuhvaćaju investicijske aktivnosti poduzeća izvan granica zemlje u kojoj se nalazi sjedište tvrtke i u kojoj se donose ključne odluke.
- U većini se slučajeva **radi o investicijama u proizvodne pogone ili podružnice koje kontroliraju poduzeća sa sjedištem u nekoj drugoj zemlji.**
- Izlazak neke tvrtke na strana tržišta putem zajedničkih ulaganja ili osnivanje vlastite tvrtke u inozemstvu, tretira se kao FDI.

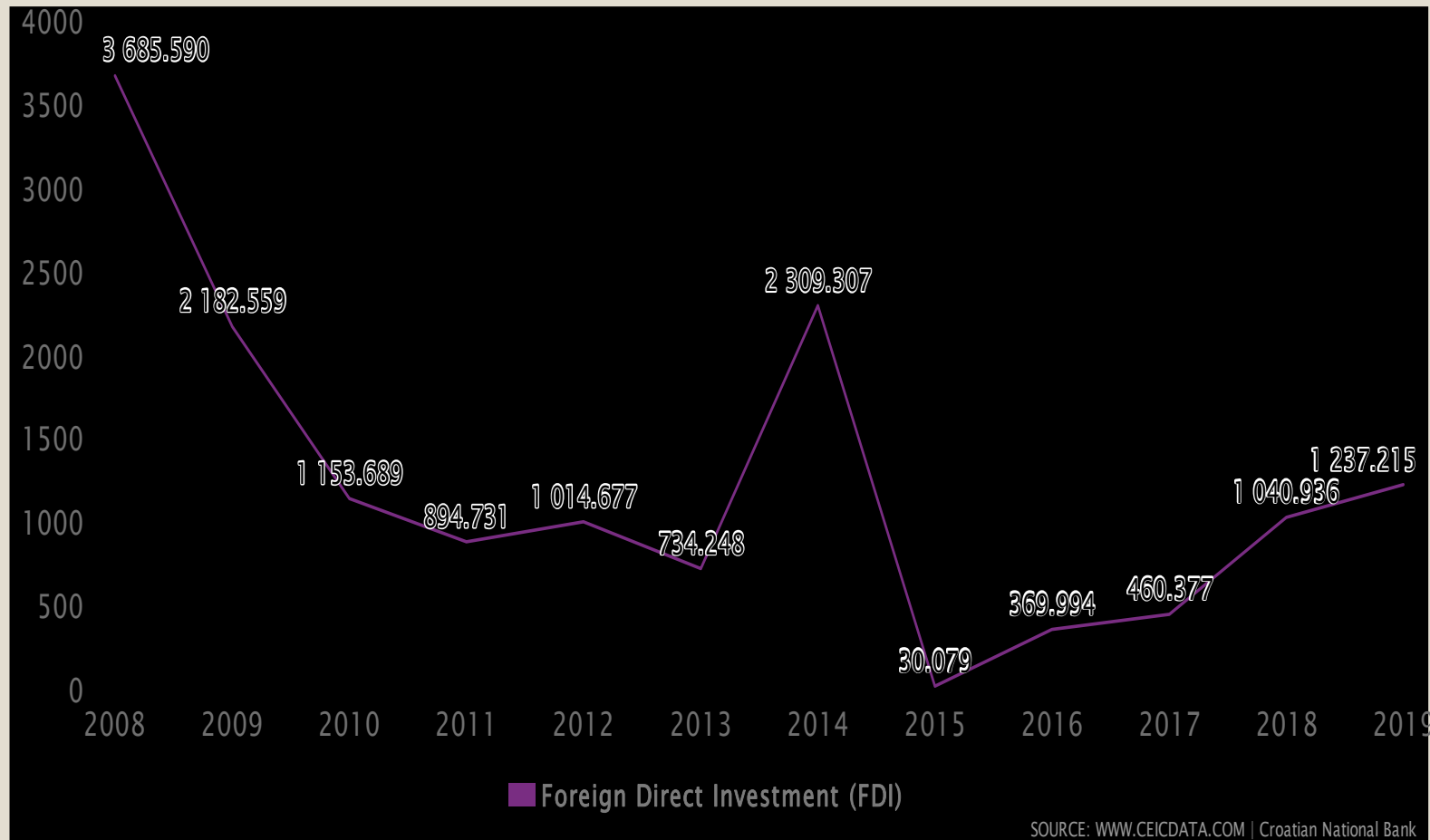
Pri tome se izravnu investiciju u inozemstvu može provesti na dva načina:

- a) investiranjem u potpuno novi pogon ili djelatnost (engl. *greenfield investment*);
- b) preuzimanjem ili spajanjem domaćeg poduzeća s postojećom tvrtkom u inozemstvu.

Izravna strana ulaganja u RH

- Strani investitori nužni su za uspješnu privatizaciju, posebno kada je riječ o privatizaciji velikih tvrtki.
- **Razlog:** zato što donose specijalizirana znanja, nove tehnologije i kapital.
- Utječu i na veću produktivnost tvrtki u svom vlasništvu.
- Donose korist ne samo tvrtkama primateljima već i drugim tvrtkama u pojedinim sektorima odnosno djelatnostima hrvatskoga gospodarstva (*horizontalni efekt prelijevanja izravnih inozemnih ulaganja*).

Kretanje FDI u Hrvatskoj, 2008. – 2019.

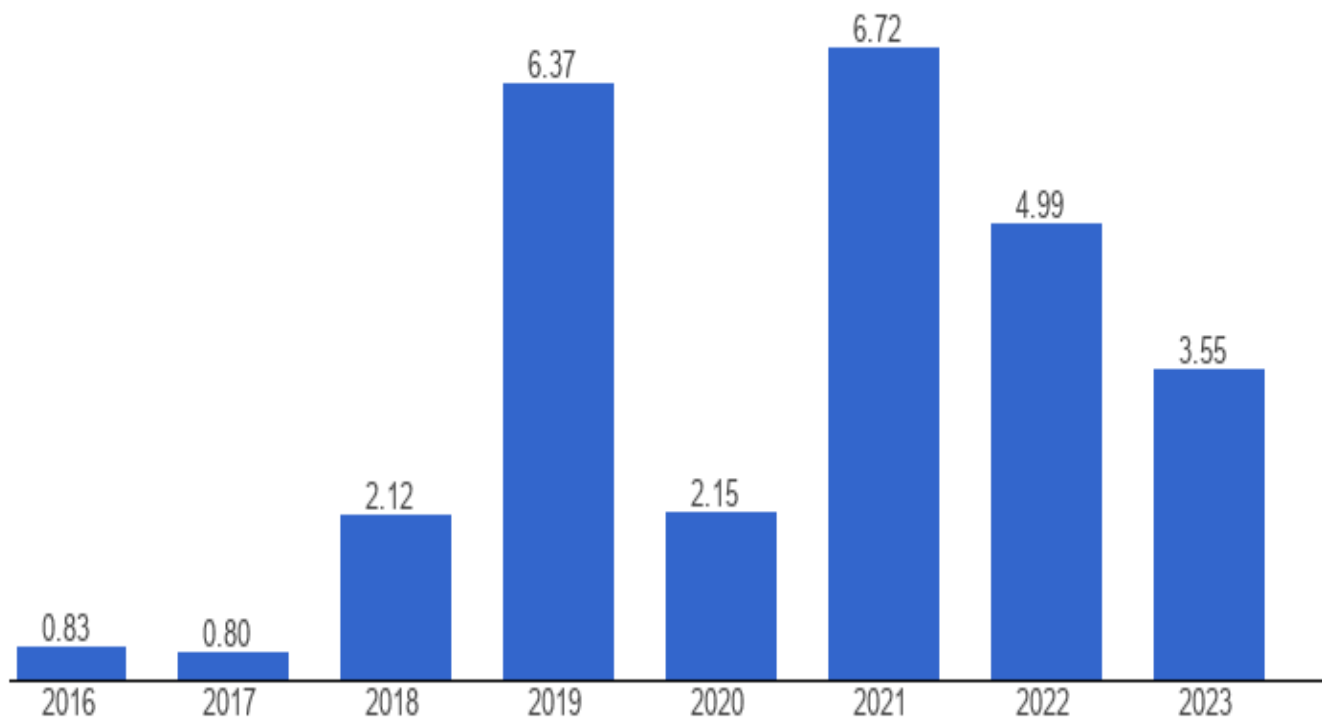

- S pojavom svjetske financijske krize 2008. g. ulaganja u RH konstantno opadaju.
- Oporavak nastupa nakon 2013. g. ulaskom RH u EU.
- Nakon 2015. dolazi do drastičnog pada, ali nakon toga slijedi oporavak.

Sl. 7. Strana ulaganja u RH (u eurima), 2008. - 2019.

Izvor: <https://www.ceicdata.com/en/croatia/foreign-direct-investment-bpm6/>

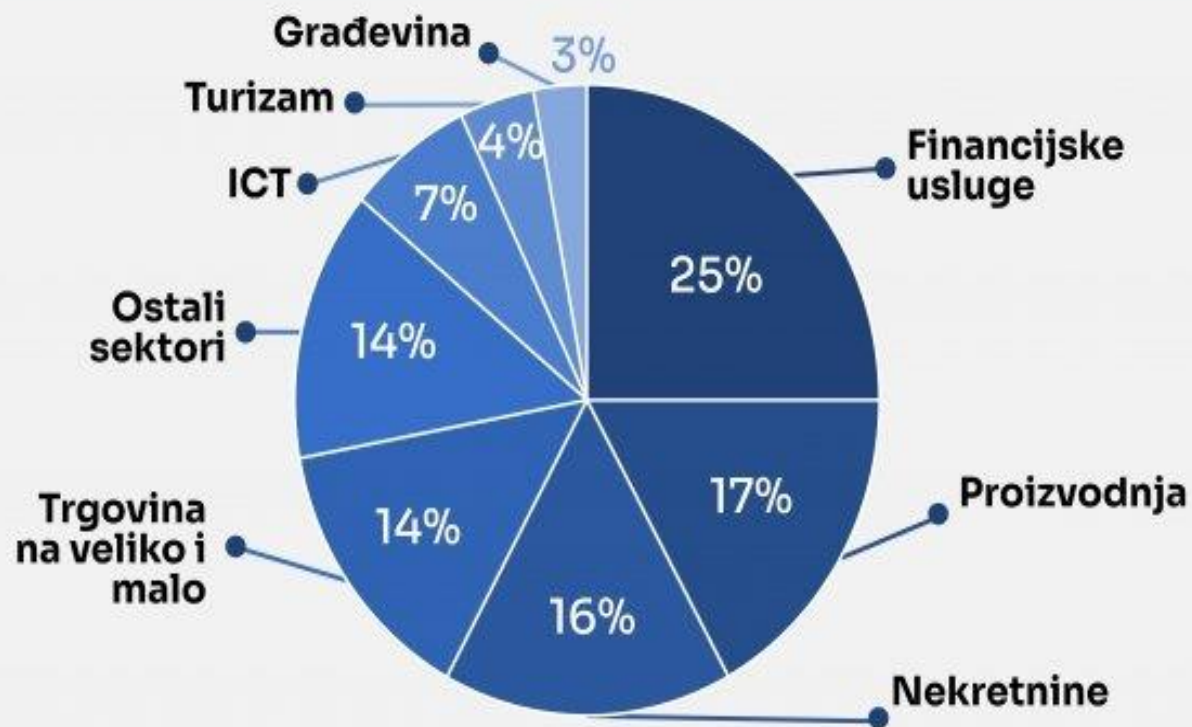
FDI kao udio u BDP-u, OD 2016. – 2023.

- Posljednja vrijednost direktnih stranih ulaganja iz 2023. je **3,55 %**
- -> to je pad FDI u odnosu na 2022. g. kada je iznosio 4,99 %.
- Za usporedbu, na temelju podataka iz 173 zemlje, **svjetski prosjek je 3,16 %**.
- Povijesno, prosjek Hrvatske od 1992. do 2023. godine je **3,48 %**.
- **Minimalna vrijednost** od **0,07 %**, dosegnuta je **2015.** godine, a **maksimalna 7,83 %** zabilježena je **2007.** godine.

Struktura FDI-ja prema djelatnostima

IZRAVNA STRANA ULAGANJA (1933.-2022.) PO DJELATNOSTIMA

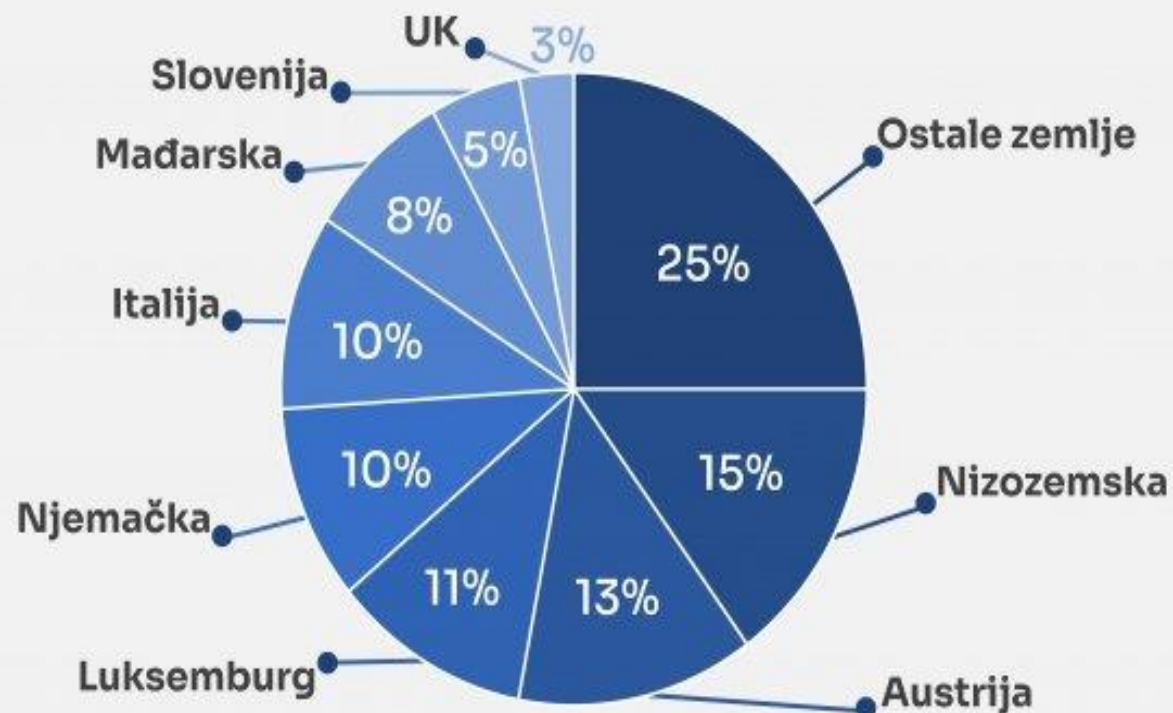

- Faktori su koji doprinose Hrvatskoj u zadobivanju povjerenja stranih ulagača:
 - ulazak u Schengen,
 - niski korporativni porezi,
 - makroekonomska stabilnost i
 - rast kreditnog rejtinga.
- Istraživanje konzultantsko-revizorske kompanije **EY Hrvatska** - tijekom 2022. godine u RH realizirano je rekordnih 26 stranih vlasničkih ulaganja
- -> to je doprinijelo stvaranju 2 585 novih radnih mjesta.

DRŽAVE ULAGAČI

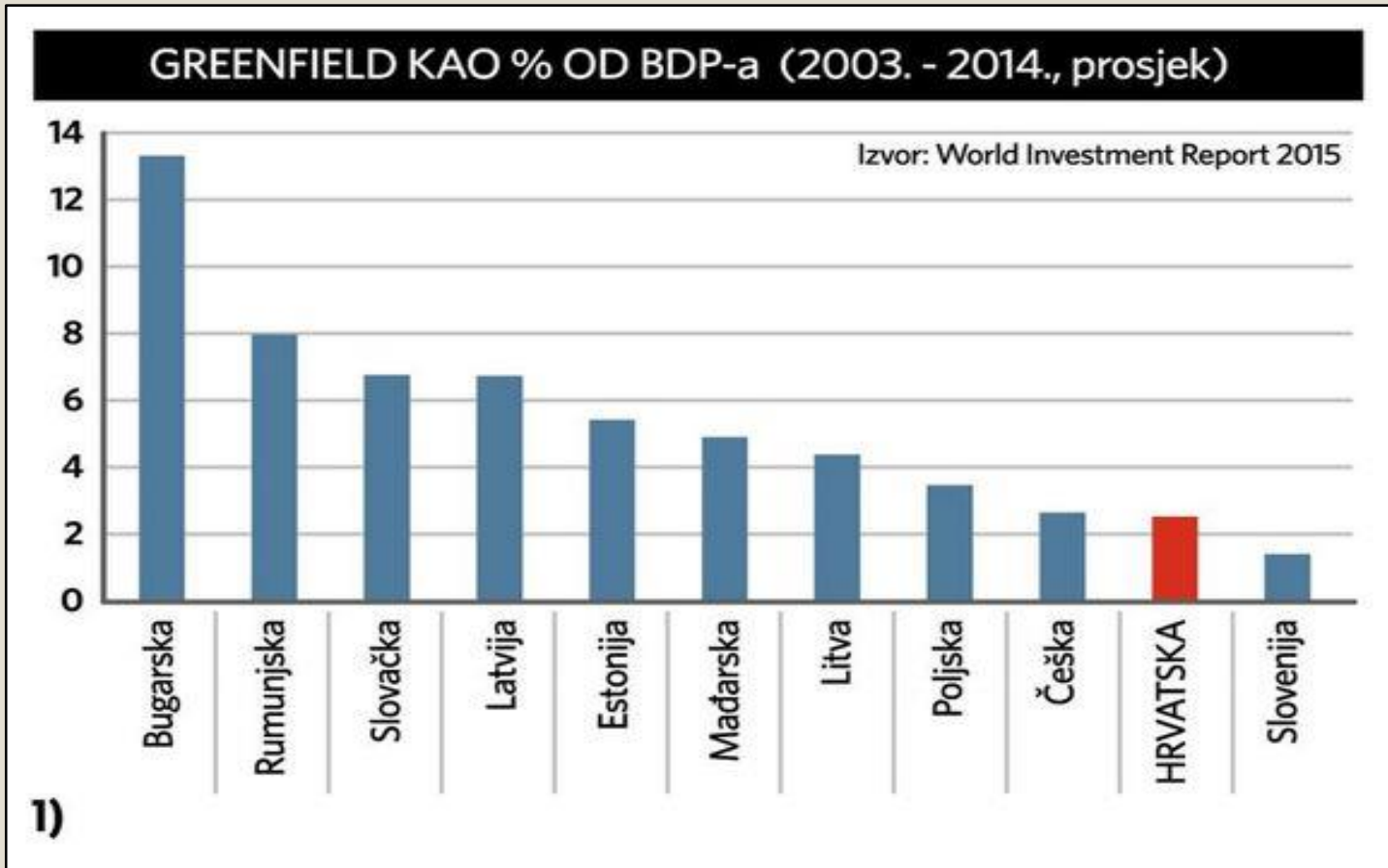
- Promatrano po zemljama iz kojih su ulaganja došla u Hrvatsku, prednjači **Austrija** s 439 mil. eura.
- Osjetno je povećan priljev stranih ulaganja iz:
- **Njemačke** (380,2 milijuna eura),
- **Slovačke** (67,9 milijuna eura),
- **Bosne i Hercegovine** (59,8 milijuna eura) i
- **Španjolske** (42,4 milijuna eura).
- Preko poreznih oaza Cipra i Maršalovih Otoka stiglo je 111 milijuna eura izravnih ulaganja u Hrvatsku.

IZRAVNA STRANA ULAGANJA (1993.-2022.) PO ZEMLJAMA

<https://www.tportal.hr/biznis/clanak/ulaganja-u-hrvatsku-rastu-strancima-i-dalje-najmilije-nekretnine-a-ne-proizvodnja-foto-20231121>

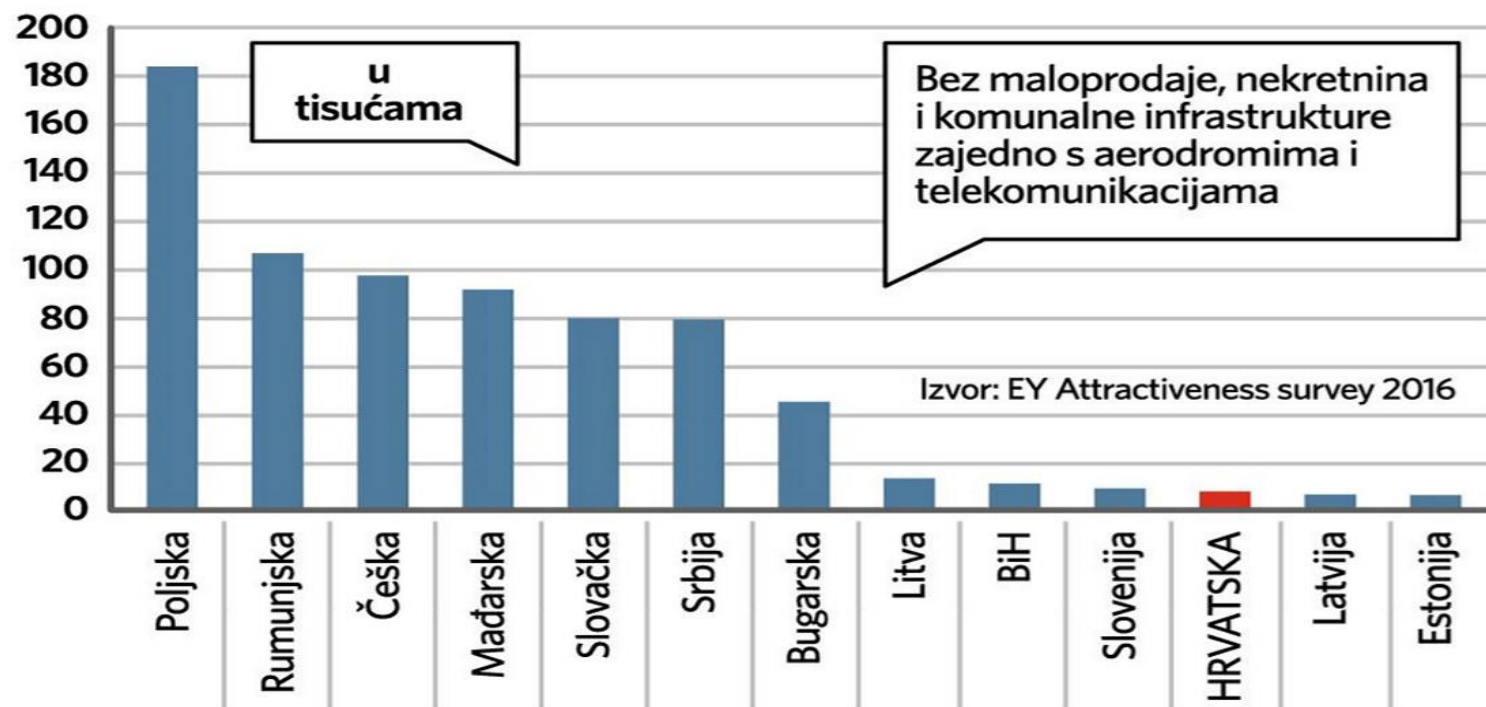
Greenfield ulaganja

- O greenfield investicijama govori se o kao najpoželjnijem, ali i najzahtjevnijem obliku ulaganja.
- Kada govorimo o privlačnosti za tu vrstu ulaganja - RH je na začelju država Srednje i JI Europe.
- Najviše greenfield ulaganja u RH do sada - u turizmu.

Sl. 11. Ulaganja u greenfield investicije, u odabrane države

BROJ NOVIH RADNIH MJESTA U GREENFIELDU (2000. - 2015.)

3)

Radna mjesta prioritet su svake ekonomske politike – RH nije u ovom aspektu uspjela iskoristiti nova ulaganja.

Sl. 12. Nova radna mjesta koja su se otvorila u greenfieldu

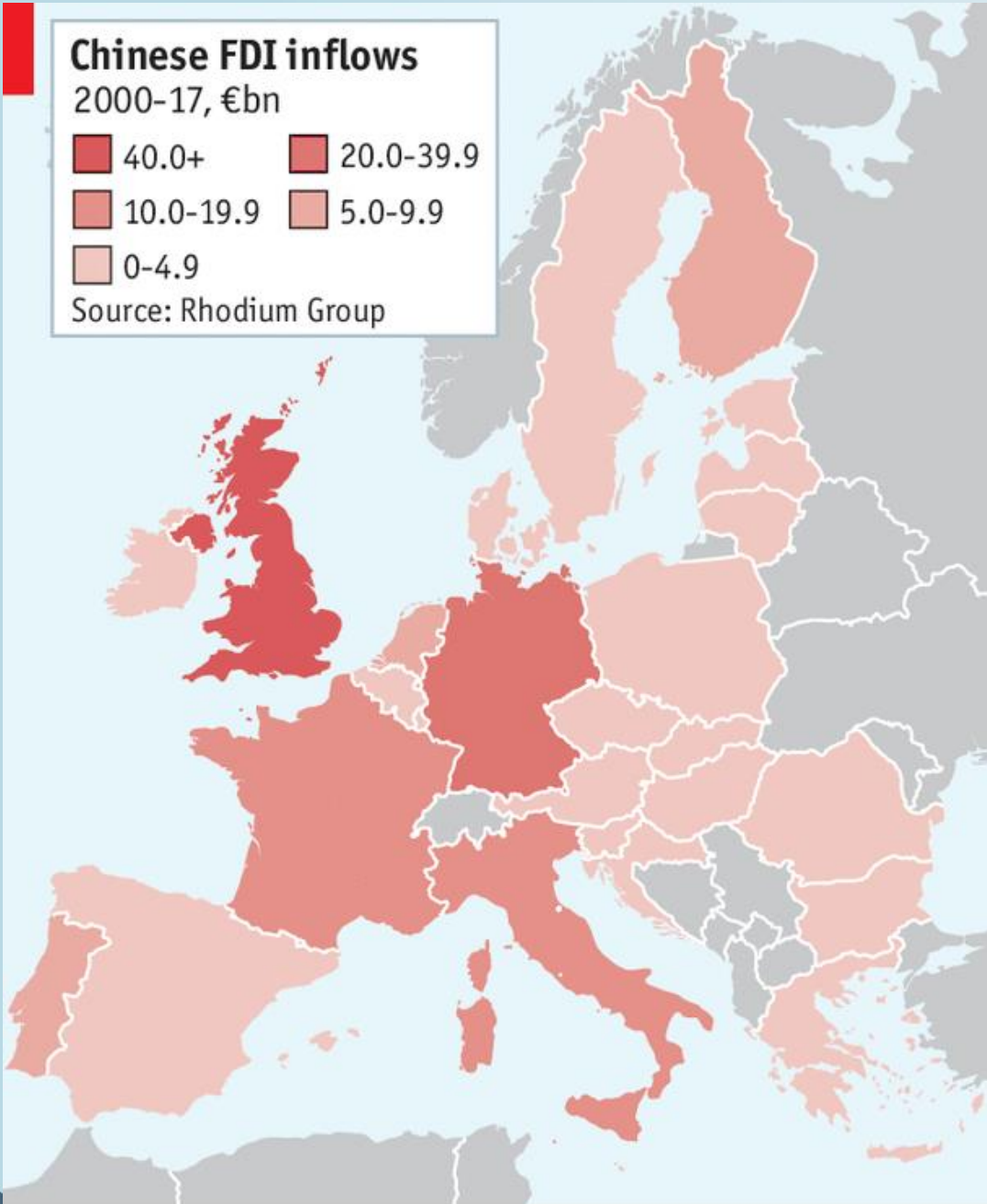
<https://www.jutarnji.hr/globus/biznis/pise-nenad-bakic-za-mali-broj-direktnih-stranih-ulaganja-kriva-je-drzava-4130508>

Chinese FDI inflows

2000-17, €bn

Source: Rhodium Group

The Economist

Kineska ulaganja u EU i RH, 2000. – 2017.

- 10.4.2019. potpisan je *Memorandum o suglasnosti* između Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta Republike Hrvatske i Ministarstva trgovine Narodne Republike Kine o uspostavi Zajedničke radne skupine za suradnju na području ulaganja u okviru Zajedničkog povjerenstva o gospodarskoj suradnji.
- Potpisano 7 ugovora o suradnji s kineskim tvrtkama.
- Inicijativa, s ciljem jačanja kineskih investicija u Europu, osnovana je 2012. godine.

Sl. 13. Kineska ulaganja u EU odn. RH, 2000. - 2017.

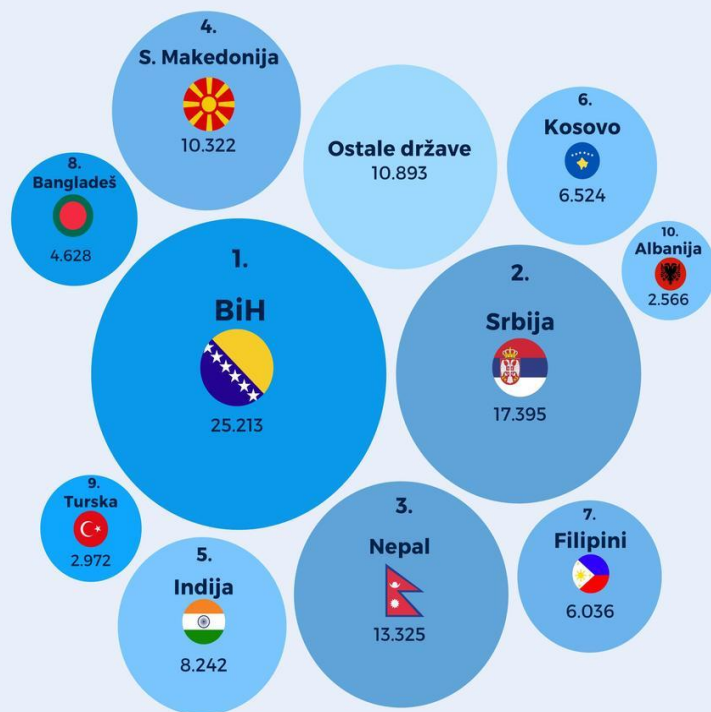
Izvor: <https://www.economist.com/graphic-detail/2018/10/10/chinese-investment-in-europe-is-increasing>

Strana radna snaga u RH

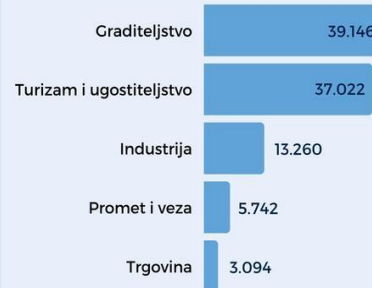
STRANI RADNICI U HRVATSKOJ

01.01.-31.7.2023.

Izdane dozvole za boravak i rad prema državljanstvu prijavitelja

Djelatnosti za koje je izdano najviše dozvola

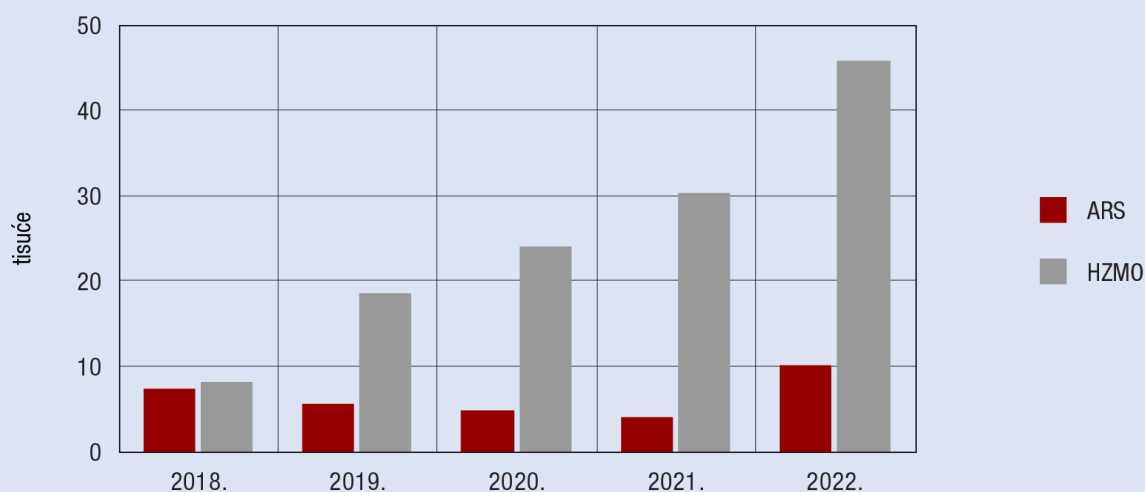

Struktura izdanih dozvola za boravak i rad

- Od 1. siječnja do 31. srpnja 2023. godine izdani su deseci tisuća dozvola za rad i boravak stranih državljana.
- Bosna i Hercegovina i Srbija prednjačile su u broju izdanih dozvola.
- U tom periodu izdano je 108.116 dozvola.
- Nepal i Sjeverna Makedonija također su visoko pozicionirani na ljestvici, s 13.325 odnosno 10.322 izdane dozvole za boravak i rad.

Slika 1. Usporedba kretanja prosječnog broja stranih radnika prema različitim izvorima podataka

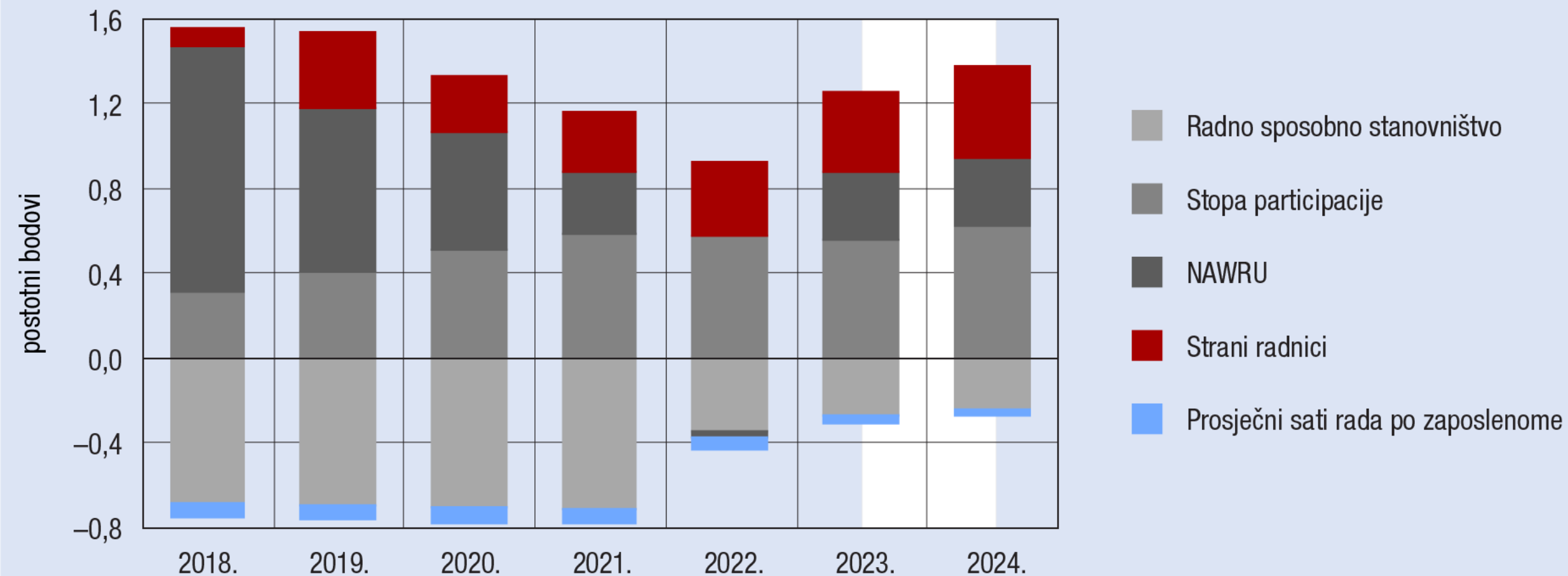
Izvori: ARS; HZMO

<https://www.hnb.hr/-/sto-nam-razlicite-statistike-govore-o-broju-stranih-radnika-u-hrvatskoj-i-kako-se-te-brojke-odrazavaju-na-potencijalni-bdp>

- Pokazatelji **HZMO**-a kao i evidencije MUP-a o broju izdanih radnih dozvola upućuju na snažan porast broja stranih radnika.
- **Anketa o radnoj snazi (ARS)**, koja se zbog svoje međunarodne usporedivosti uobičajeno koristi kao izvor podataka o faktoru rada pri procjenama potencijalnog BDP-a - u većem dijelu promatranog razdoblja pokazuje njihovu stagnaciju na niskoj razini.

- Broj stranih radnika iskazan u ARS-u u 2022. godini - iznosio samo 1/5 broja stranih radnika registriranih kod HZMO-a.
- Postoje indicije da čak i pokazatelji HZMO-a u određenoj mjeri **podcjenjuju** stvarni broj stranih radnika.
- Moguće je da domaći poslodavci ne slijede u potpunosti upute HZMO-a o prijavi stranih radnika i njihovoj evidenciji.

Slika 2. Doprinosi faktoru rada u alternativnoj specifikaciji modela

Napomena: Bijelo označeno područje označuje projekcijski horizont.

Izvor: HNB

Pitanje azila u RH

- Zakon o azilu RH (2003.):
- *Azil je zaštita kojom se ostvaruje ustavna odredba o pružanju utočišta izbjeglici u Republici Hrvatskoj, na temelju odluke nadležnog tijela o ispunjavanju uvjeta iz članka 4. ovoga Zakona.*
- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (2017.):
- Stupio na snagu 2. srpnja 2015. godine uz izmjene od 1. siječnja 2018. godine
- Propisuje načela, uvjete i postupak odobrenja međunarodne i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, stranaca pod privremenom zaštitom te uvjete i postupak poništenja i prestanak azila, supsidijarne i privremene zaštite.

Zašto su bitni azil i supsidijarna zaštita?

- Azil ili supsidijarna zaštita priznaje se osobama čiji bi život bio ugrožen povratkom u zemlju podrijetla.
- **Azil** se priznaje strancu koji priloži svu raspoloživu dokumentaciju i vjerodostojno obrazloži da je u zemlji podrijetla proganjan zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja.
- **Supsidijarna zaštita** priznaje se strancu koji ne ispunjava uvjete za azil, ali koji priloži svu raspoloživu dokumentaciju i vjerodostojno obrazloži da bi se povratkom u zemlju podrijetla suočio sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde (smrtna kazna, smaknuće, mučenje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, ozbiljna i individualna prijetnja životu zbog proizvoljnog nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba).

PRIJAVE ZA ZAŠTIĆENI STATUS U RH

Tab. 2. Migranti prema državi porijekla koji su zatražili azil u RH, 2023.

	Applicants in 2023	Pending at end of 2023	In merit rejection	Refugee status	Subsidiary protection
Afghanistan	19,295	201	1	0	0
Turkey	11,199	178	12	3	0
Russian Federation	8,507	555	39	23	1
Morocco	5,839	47	13	0	0
Pakistan	4,658	38	3	0	0
Iraq	3,883	43	4	1	0
Syria	3,752	120	1	1	0
Bangladesh	2,472	21		0	0
Cuba	1,346	51	0	1	0
Nepal	1,092	13		0	0

Izvor: Eurostat: <https://bit.ly/21vghK8>; <https://bit.ly/2JFJyRE>; <https://bit.ly/1FfXBco>. "Rejection" includes inadmissibility decisions.

- Stranac koji je nezakonito ušao u Republiku Hrvatsku, a došao je izravno s područja na kojem je proganjan u smislu **Ženevske konvencije** te kad postoji stvarni rizik da će povratkom u zemlju podrijetla biti izložen ozbiljnoj nepravdi, neće se kazniti zbog nezakonitog ulaska ili boravka, ukoliko bez odgode izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i ako **predoči valjane razloge svog nezakonitog ulaska ili boravka.**

Tijela nadležna za odlučivanje

- U prvostupanjskom postupku o zahtjevu za međunarodnu zaštitu odlučuje Ministarstvo unutarnjih poslova, Služba za strance i azil, dok se protiv odluke Ministarstva može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

Tab. 11. Prijave i zamolbe za zaštitni status na prvoj instanci, 2023.

	Applicants in 2023	Pending at end of 2023	Total decisions in 2023	Total in merit decisions	Total rejection	In merit rejection	Refugee status	Subsidiary protection
Total	68,114	1,620	N/A	N/A	N/A	112	50	2

Prava tražitelja međunarodne zaštite

- Tražitelj međunarodne zaštite ima pravo boravka u RH od dana izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva do okončanja postupka.
- to omogućava tražitelju međunarodne zaštite slobodu kretanja na cijelom teritoriju Republike Hrvatske - osim u slučajevima propisanim zakonom kada mu se može ograničiti kretanje.
- Nakon podnošenja zahtjeva, tražitelju međunarodne zaštite izdaje se iskaznica tražitelja.
- Iskaznica tražitelja *nije dokaz o identitetu* već potvrđuje njegovo pravo boravka i adresu boravišta u RH za vrijeme trajanja postupka.

SIGURNOST U RH

Tab. 13. Kaznena djela u RH u 2018.

Prijavljena kaznena djela prema kriminalističkoj klasifikaciji na nacionalnoj razini kriminalističkog istraživanja

Kriminalitet	Ukupno 2018.	PNUSKOK									
		Zagreb		Rijeka		Split		Osijek		MUP sjedište	
		2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Opći	99	51	5	3	62	2			31	1	1
Terorizam i ekstremno nasilje										1	
Ratni zločini	6									1	6
Organizirani	58	4	8		2	1	26	8	22	3	
Gospodarski	275	80	82	49	16	266	164	3	11	29	2
Droga	25	12	1	60	8	17	11		4		1
Kibernetički kriminalitet	8						7				1
U K U P N O	471	147	96	112	88	286	208	11	68	35	11
Na štetu maloljetnika											

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/>

- U navedenim godinama u RH najviše kaznenih djela bilo je iz područja gospodarstva – 275.
- U Gradu Splitu bilo je najviše kaznenih djela, a slijede ga Zagreb, Rijeka i Osijek.

Tab. 14. Postoci prijavljenih kaznenih djela u RH u 2018.

Postotni udjeli prijavljenih kaznenih djela prema kriminalističkoj klasifikaciji na nacionalnoj razini kriminalističkog istraživanja

Kriminalitet	Ukupno 2018.	PNUSKOK									
		Zagreb		Rijeka		Split		Osijek		MUP sjedište	
		2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Opći	100,0	89,5	5,1	5,3	62,6	3,5			31,3	1,8	1,0
Terorizam i ekstremno nasilje										100,0	
Ratni zločini	100,0									100,0	100,0
Organizirani	100,0	25,0	13,8		3,4	6,3	44,8	50,0	37,9	18,8	
Gospodarski	100,0	18,7	29,8	11,5	5,8	62,3	59,6	0,7	4,0	6,8	0,7
Droga	100,0	13,5	4,0	67,4	32,0	19,1	44,0		16,0		4,0
Kibernetički kriminalitet	100,0						87,5				12,5
U K U P N O	100,0	24,9	20,4	19,0	18,7	48,4	44,2	1,9	14,4	5,9	2,3
Na štetu maloljetnika											

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/>

Tab. 15. Počinitelji kaznenih djela u 2017. i 2018.

Prijavljeni počinitelji kaznenih djela prema kriminalističkoj klasifikaciji i razini kriminalističkog istraživanja

Kriminalitet	Ukupno 2018.	Razina								
		nacionalna			regionalna			lokalna		
		2017.	2018.	+ - %	2017.	2018.	+ - %	2017.	2018.	+ - %
Opći	12.208	12	25	+108,3	1.014	888	-12,4	11.798	11.295	-4,3
Terorizam i ekstremno nasilje	23				13	7	-46,2	44	16	-63,6
Ratni zločini	25	6	5	-16,7	13	14	+7,7	3	6	+100,0
Organizirani	1.348	4	48	+1100,0	411	514	+25,1	514	786	+52,9
Gospodarski	1.117	112	128	+14,3	821	670	-18,4	615	319	-48,1
Droga	1.094	46	26	-43,5	477	513	+7,5	645	555	-14,0
Kibernetički kriminalitet	178		1			47			130	
UKUPNO BEZ PROMETA	15.993	180	233	+29,4	2.749	2.653	-3,5	13.619	13.107	-3,8
U prometu	1.406					1		1.435	1.405	-2,1
U K U P N O	17.399	180	233	+29,4	2.749	2.654	-3,5	15.054	14.512	-3,6
Na štetu maloljetnika	2.676				299	246	-17,7	2.553	2.430	-4,8

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/>

- Godine 2018. najviše prijavljenih kaznenih djela bilo je iz kategorije općeg kriminaliteta, a zatim u području prometa, organiziranog i gospodarskog kriminaliteta.

Tab. 16. Počinitelji kaznenih djela u %, 2017. i 2018.

Postotni udjeli počinitelja kaznenih djela prema kriminalističkoj klasifikaciji i razini kriminalističkog istraživanja

Kriminalitet	Ukupno 2018.	Razina								
		nacionalna			regionalna			lokalna		
		2017.	2018.	Razlika	2017.	2018.	Razlika	2017.	2018.	Razlika
Opći	100,0	0,1	0,2	0,1	7,9	7,3	-0,6	92,0	92,5	0,5
Terorizam i ekstremno nasilje	100,0				22,8	30,4	7,6	77,2	69,6	-7,6
Ratni zločini	100,0	27,3	20,0	-7,3	59,1	56,0	-3,1	13,6	24,0	10,4
Organizirani	100,0	0,4	3,6	3,1	44,2	38,1	-6,1	55,3	58,3	3,0
Gospodarski	100,0	7,2	11,5	4,2	53,0	60,0	6,9	39,7	28,6	-11,2
Droga	100,0	3,9	2,4	-1,6	40,8	46,9	6,1	55,2	50,7	-4,5
Kibernetički kriminalitet	100,0		0,6	0,6		26,4	26,4		73,0	73,0
UKUPNO BEZ PROMETA	100,0	1,1	1,5	0,4	16,6	16,6	0,0	82,3	82,0	-0,3
U prometu	100,0					0,1	0,1	100,0	99,9	-0,1
U K U P N O	100,0	1,0	1,3	0,3	15,3	15,3	0,0	83,7	83,4	-0,3
Na štetu maloljetnika	100,0				10,5	9,2	-1,3	89,5	90,8	1,3

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/>

Tab. 17. Nezakoniti prelasci državne granice
s obzirom na državljanstvo osoba koje nezakonito prelaze granicu

Nezakoniti prelasci državne granice po državljanstvu

Državljanstvo	Nezakoniti prelasci državne granice (osobe)			Mjesto zatjecanja			
	2017.	2018.	+ - %	granični prijelaz	u blizini granice	u dubini teritorija	prihvaćeni od policije druge države
Afganistan	965	1669	73,0	1.153	30	218	268
Albanija	401	428	6,7	81	32	223	92
Alžir	131	285	117,6	35	21	86	143
Bangladeš	67	255	280,6	93	25	9	128
BiH	129	92	-28,7	34	12	35	11
Irak	107	356	232,7	58	33	134	131
Iran	204	900	341,2	219	77	378	226
Kosovo	787	501	-36,3	156	24	225	96
Maroko	61	132	116,4	14	12	47	59
Nigerija	8	11	37,5	2		4	5
Pakistan	367	1.186	223,2	253	92	165	676
Sirija	196	416	112,2	48	81	176	111
Srbija	92	79	-14,1	21	4	46	8
Tunis	29	83	186,2	21	7	33	22
Turska	517	942	82,2	115	54	602	171
Ostali	747	872	16,7	238	79	318	237
UKUPNO	4.808	8.207	70,7	2.541	583	2.699	2.384

MUP RH – Glavno tajništvo ministarstva - Služba za strateško planiranje, statistiku i unaprjeđenje rada

Izvor. <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika>

Tab. 18. Nezakoniti granični prelasci prema susjednim zemljama

Nezakoniti prelasci državne granice prema susjednim zemljama*

Na granici prema	Ukupno		+ - %	Udio %	2018.							
	2017.	2018.			u RH	%	iz RH	%	vraćeni iz inozemstva	%	u dubini	%
Sloveniji	1.149	2.961	+157,7	36,1	89	1,1	489	6,0	2.383	29,0		
Mađarskoj	25	8	-68,0	0,1	7	0,1	1	0,0				
Srbiji	1.459	1.829	+25,4	22,3	1.828	22,3	1	0,0				
Crnoj Gori	48	19	-60,4	0,2	19	0,2						
B i H	359	676	+88,3	8,2	556	6,8	119	1,4	1	0,0		
Pom. I zrač. promet	25	15	-40,0	0,2	9	0,1	6	0,1				
Nepoznati dio granice- zatečeni u dubini teritorija	1.743	2.699	+54,8	32,9							2.699	32,9
UKUPNO	4.808	8.207	+70,7	100,0	2.508	30,6	616	7,5	2.384	29,0	2.699	32,9

* Osobe koje su uhvaćene u pokušaju nezakonitog ulaska u Republiku Hrvatsku, u pokušaju nezakonitog izlaska iz Republike Hrvatske te osobe koje su prihvaćene od policije susjedne države

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika>

Literatura i izvori

- Baletić, Z., Budak, J., 2007: Indeksi ekonomskih sloboda kao mjerila institucionalne konvergencije Hrvatske prema EU, *Ekonomski pregled*, 58 (12).
- Bužinkić, E., Kranjec, J., 2012: *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj*, Centar za mirovne studije.
- Goel, R.K., Budak, J., 2006: Privatization in transition economies: Privatization scale and country size, *Economic Systems*, 30 (1).
- Jerić, M., 2019: Suvremeno iseljavanje Hrvata: kakva je budućnost Republike Hrvatske?, *Oeconomica Jadertina*, br. 2.
- Sisek, B., 2005. Strane izravne investicije u RH, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, god. 3.
- Vurnek, D., Hodak, Z., Bengez, A., 2019: Konkurentnost gospodarstva RH, *Obrazovanje za poduzetništvo*, 9 (1).
- Državni zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-02-02_01_2019.htm
- Europska komisija, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_1022
- Eurostat: <https://bit.ly/21vghK8>; <https://bit.ly/2JFJyRE> <https://bit.ly/1FfXBco>. "Rejection" includes inadmissibility decisions
- Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2019., <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>
- National Competitiveness Council, <http://konkurentnost.hr/konkurentnost-hrvatske-izmedu-armenije-i-albanije/>
- The Heritage Foundation, www.heritage.com
- Europska komisija, www.ec.eu
- Jutarnji list, <https://www.jutarnji.hr/globus/biznis/pise-nenad-bakic-za-mali-broj-direktnih-stranih-ulaganja-kriva-je-drzava-4130508>
- The Economist Magazine, www.economist.com
- Ministarstvo unutarnjih poslova, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika>
- Asylum Information Database, <http://www.asylumineurope.org/reports/country/croatia/statistics>

Preporuke za daljnje čitanje

- Galović, T., 2017: *Putovima krupnog kapitala i globalizacije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka
- Lončar, J., 2019: Globalizacija i/ili održivi razvoj, *Geografski horizont*, 2/19, 7-16.
- Lončarić, R., 2002: *Ekonomski položaj poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske u uvjetima globalizacije svjetskog tržišta, 2002.*, magistarski rad, Ekonomski fakultet, Osijek

◦ ZAHVALJUJEM NA PAŽNJI